

De kracht van verwondering

Anthony Longo

Voorzitter algemene studentenraad
Universiteit Antwerpen

Geachte aanwezigen,

Op deze feestelijke dag wil ik jullie graag het nieuwe academiejaar insturen met een reflectie over een onderwerp dat menig student, maar ook mij nauw aan het hart ligt. Bijna een jaar geleden werd in de Senaat op Koningsdag een debat georganiseerd rond laagdrempelig hoger onderwijs. De centrale vraag was: 'Welke drempels ervaren leerlingen bij het kiezen voor hoger onderwijs?'. Drempels die het debat beheersten waren voornamelijk van financiële en sociale aard, overigens heel terecht: we mogen niemand in de kou laten staan als het op onderwijs aankomt. Eén drempel verloor men echter uit het oog, een drempel die ik vandaag de 'utilitaristische drempel' wil noemen. Deze drempel heb ik een aantal jaren geleden ook zelf ervaren toen ik een studie wijsbegeerte overwoog en die drempel luidde als volgt: 'Wat ben je daar eigenlijk mee?'. Ik heb lang naar een antwoord op deze vraag gezocht tot ik besepte dat het eigenlijk de foute vraag was. Telkens ik deze vraag voorgeschoteld kreeg, werd mij duidelijk dat men steeds meer op zoek is naar rendement dan naar kennis. En dat is jammer.

We zijn op een moment gekomen dat er zich een reflectie opdringt over de betekenis van de universiteit en haar rol in de maatschappij en daaraan gekoppeld: wat de betekenis nog is van een zogenaamde 'academische' opleiding. Martin Heidegger, misschien wel de meest invloedrijke filosoof van de twintigste eeuw, zei ooit: 'Iets overdenken wil zeggen: het zijn waardigheid teruggeven'. Wanneer we nu het ongelooflijk boeiende onderzoek dat aan de universiteit gebeurt, laten leiden door de nutsvraag, dreigen we het object van onderzoek zijn waardigheid af te nemen. Mij lijkt dat het concept 'nut' niet problematisch is an sich, maar wel een te beperkte opvatting ervan. Misschien wordt het dan ook tijd om in navolging van de Russische schrijver Leo Tolstoy 'nut' te begrijpen als gewoonweg datgene wat de mens beter maakt, want ook zogenaamde 'niet-nuttige' opleidingen dragen bij aan een geslaagd leven.

Al enkele jaren pakt de Universiteit Antwerpen uit met de inspirerende slogan 'Bepaal mee de toekomst!'. Laat ons niet vergeten dat de grootste denkers uit de geschiedenis – denk aan Descartes, Newton, Einstein – mee de toekomst bepaalden, niet vanuit de overweging: 'wat levert dit op?', maar vanuit de kracht van hun verwondering. Laten we deze verwondering hoog in het vaandel dragen, want ze is een van mooiste giften die we als mens gekregen hebben. Laten we van onze associatie een ruimte maken waarin studenten deze verwondering kunnen cultiveren, en dit zonder ze te laten onderdrukken door wat dan ook.

De echte vijand is degene die de menselijke geest probeert te knechten zodat hij zijn vleugels niet durft uit te slaan. Met dit in gedachte wil ik de volgende oproep doen:

- Aan de studenten: laten we onze vleugels uitslaan. Laat je niet belemmeren door deze utilitaristische drempel, laat je leiden door je verwondering en geniet vooral van de boeiende studieperiode die vandaag weer aanvangt.
- En aan de instellingen en de overheden: geef ons, studenten, de mogelijkheid om onze vleugels uit te slaan. Verlaag ook deze drempel: geef ons én de universiteiten de mogelijkheid deze verwondering hoog in het vaandel te dragen. De vraag is immers niet wat je met een opleiding wordt, maar wie je ermee wordt.